Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Прарэктар па вучэбнай рабоце
__________ А. В. Данільчанка
(подпіс)
28.06.2016
(дата зацвярджэння)
Рэгістрацыйны № УД-2351 / уч.

ЛАЦІНСКАЯ МОВА

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці

1-21 05 01 Беларуская філалогія
(па напрамках)

2016 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове АСВА 1-21 05 01-2013, тыпавой вучэбнай праграмы для ВНУ ад 31.12.2008 г. № ТД-D.067/тып., вучэбных планаў УВА № Д 21-079/уч. 2013 г., № Д 21-080/уч. 2013 г., № Д 21-081/уч. 2013 г., № Д 21з-091/уч. 2013 г., № Д 21з-092/уч. 2013 г., № Д 21з-100/уч. 2013 г., № Д 21з-101/уч. 2013 г., № Д 21з-102/уч. 2013 г. для спецыяльнасці 1-21 05 01 Беларуская філалогія (па напрамках).

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Пракапчук Вольга Генрыхаўна, дацэнт кафедры класічнай філалогіі, к. ф. н., дацэнт;

Тананушка Кір Аляксеевіч, дацэнт кафедры класічнай філалогіі.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай класічнай філалогіі філалагічнага факультэта (пратакол № 5 ад 25.01.2016 г.);

навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 3 ад 25.01.2016 г.).

I. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Лацінская мова з'яўляецца дысцыплінай, якая спрыяе выпрацоўцы навуковага падыходу да вывучэння сучасных моў. Пры дапамозе параўнальна-гістарычнага метаду даследавання наглядна даказваецца генетычная роднасць лацінскай мовы і сучасных моў, якія вывучаюцца студэнтамі (як беларускай, так і замежных). Вывучэнне слоўнікавага складу лацінскай мовы дазваляе студэнтам наглядна разгледзець дэрывацыйныя працэсы і палягчае свядомае засваенне як лацінскай лексікі, так і лексікі сучасных еўрапейскіх моў.

Мэта вывучэння дысцыпліны – выпрацоўка навыкаў філалагічнага аналізу іншамоўнай (лацінскай) крыніцы, а таксама дапамога ў засваенні новых еўрапейскіх моў і паглыбленне разумення беларускай мовы.

Таксама мэтай вывучэння лацінскай мовы з'яўляецца засваенне міжнароднай лацінскай тэрміналогіі ў вобласці гуманітарных навук.

Вывучэнне латыні дазваляе студэнтам больш наглядна ўяўляць працэс фармавання сучасных еўрапейскіх моў і палягчае разуменне іх адметных асаблівасцяў.

Задачы вывучэння дысцыпліны:

• даць цэласнае ўяўленне пра фанетыку, марфалогію, лексіку і сінтаксіс лацінскай мовы;

• выпрацаваць навыкі філалагічнага аналізу лацінскага тэксту;

• забяспечыць трывалае замацаванне ў памяці вызначанага лексічнага запасу лацінскай мовы;

• выпрацаваць уменне знаходзіць міжмоўныя сувязі лацінскай мовы і сучасных еўрапейскіх моў.

У сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй вывучэнне лацінскай мовы непарыўна звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як замежныя мовы, агульнае мовазнаўства, гісторыя замежнай літаратуры, сучасная беларуская мова.

Лацінская мова ўваходзіць у лік:

• дысцыплін па выбары студэнта кампанента ўстановы вышэйшай адукацыі цыкла спецыяльных дысцыплін (для вочнай формы атрымання вышэйшай адукацыі і завочнай формы атрымання вышэйшай адукацыі з тэрмінам навучання 5 гадоў);

• дысцыплін спецыяльнасці абавязковага кампанента ўстановы вышэйшай адукацыі цыкла агульна-прафесійных і спецыяльных дысцыплін (для завочнай формы атрымання вышэйшай адукацыі на базе ССА з тэрмінам навучання 4 гады).

Засваенне дысцыпліны павінна забяспечыць фарміраванне наступных **кампетэнцый**:

1) акадэмічных:

• умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач;

• валодаць сістэмным і параўнальным аналізам;

• валодаць даследчымі навыкамі;
• умець працаваць самастойна;
• валодаць міждысцыплінарным падыходам пры рашэнні праблем;
2) сацыяльна-асобасных:
• умець працаваць у калектыве;
3) прафесійных:
• працаваць з навуковай, тэхнічнай і патэнтнай літаратурай.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнты **павінны**:

• ***ведаць***:

– фанетычны, лексічны, граматычны склад лацінскай мовы (вымаўленчыя нормы, парадыгмы скланенняў і спражэнняў; асноўную лексіку і фразеалогію);

– філалагічную тэрміналогію;

– гісторыю і культуру Старажытнага Рыма;

• ***умець***:

– выконваць марфалагічны, сінтаксічны аналіз тэксту на лацінскай мове;

– распазнаваць лексемы лацінскай мовы, якія ўвайшлі ў склад беларускай мовы, раманскіх і германскіх моў;

– распазнаваць марфемы лацінскай мовы ў словах, запазычаных у іншыя мовы;

– перакладаць лацінскія тэксты на беларускую мову;

• ***валодаць***:

– навыкамі граматычнага аналізу і перакладу лацінскага тэксту на беларускую мову;

– слоўнікавым запасам лацінскіх лексем, афарызмамі.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі: вочная, завочная.

Агульная колькасць гадзін і колькасць аўдыторных гадзін, якая адводзіцца на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з вучэбным планам установы вышэйшай адукацыі, размеркаванне аўдыторнага часу па відах заняткаў, курсам і семестрам, формы бягучай атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне:

А. Вочная форма атрымання адукацыі

Курсы	I–II	
Семестры	II–III	
Агульная колькасць гадзін	154	
Колькасць аўдыторных гадзін	76	
Размеркаванне аўдыторных гадзін па семестрах	II	III
Колькасць аўдыторных гадзін	38	38
• Практычныя (семінарскія) заняткі	30	30
• КСР	8	8
Форма бягучай атэстацыі	Залік (II сем.)	Экзамен (III сем.)

Б. Завочная форма атрымання адукацыі

Курсы	II–III		
Семестры	III–IV–V		
Агульная колькасць гадзін	154		
Колькасць аўдыторных гадзін	20		
Размеркаванне аўдыторных гадзін па семестрах	III	IV	V
Колькасць аўдыторных гадзін	4	4	12
• Практычныя (семінарскія) заняткі	4	4	12
Кантрольная работа	—	№ 1	№ 2
Форма бягучай атэстацыі	—	Залік (IV сем.)	Экз. (V сем.)

В. Завочная форма атрымання адукацыі (на базе ССА)

Курсы	IV–V		
Семестры	VII–VIII–IX		
Агульная колькасць гадзін	172		
Колькасць аўдыторных гадзін	20		
Размеркаванне аўдыторных гадзін па семестрах	VII	VIII	IX
Колькасць аўдыторных гадзін	6	4	10
• Практычныя (семінарскія) заняткі	6	4	10
Кантрольная работа	—	№ 1	№ 2
Форма бягучай атэстацыі	—	Залік (VIII сем.)	Экз. (IX сем.)

II. ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

I

УВОДЗІНЫ

Месца і роля лацінскай мовы ў культурна-гістарычным развіцці еўрапейскай цывілізацыі. Гісторыя яе станаўлення і развіцця

Паняцце «лацінская мова». Кароткі нарыс гісторыі лацінскай мовы. Перыяды развіцця лацінскай мовы ў антычную эпоху. Першыя пісьмовыя помнікі. Уплыў грэчаскай мовы. Функцыянаванне лацінскай мовы ў Сярэднія вякі, у эпоху Адраджэння, у эпоху Асветы. Роля лацінскай мовы ў гісторыі культуры Еўропы. Лацінская мова на тэрыторыі ВКЛ. Роля лацінскай мовы ў гісторыі культуры Беларусі. Лацінамоўная літаратура Беларусі.

Уплыў лацінскай мовы на фармаванне новых нацыянальных моў Еўропы. Народная латынь як мова-аснова раманскіх моў.

Кароткая характарыстыка лацінскай мовы як індаеўрапейскай мовы сінтэтычнага ладу.

Роля лацінскай мовы ў фармаванні міжнароднай навуковай тэрміналогіі. Лацінскія формулы, выразы, выслоўі. Значэнне лацінскай мовы ў наш час.

ФАНЕТЫКА І ГРАФІКА

Лацінскі алфавіт. Умоўнасць сучаснага вымаўлення лацінскіх літар. Дыфтонгі **au**, **eu**. Дыграфы **ae**, **oe**. Вымаўленне **j** перад галоснымі напачатку слова і паміж галоснымі ў сярэдзіне. Вымаўленне **c**, спалучэнняў **ch**, **ph**, **rh**, **th**, **ti**, **qu**, **ngu**, **su**. Працягласць і кароткасць складоў па прыродзе і па становішчы. Правілы націску.

II

МАРФАЛОГІЯ

Назоўнік

Граматычныя катэгорыі назоўніка. Характарыстыка сістэмы скланення ў лацінскай мове. Пяць скланенняў лацінскіх назоўнікаў. Правіла вызначэння скланення. Практычная і гістарычная асновы назоўніка.

1-е скланенне. Гістарычная аснова назоўнікаў (**ā**). Парадыгма скланення. Род назоўнікаў 1-га скланення.

2-е скланенне. Гістарычная аснова (**ŏ/ĕ**). Склонавыя канчаткі. Радавая прыналежнасць назоўнікаў 2-га скланення, выключэнні з правіла роду. Правіла ніякага роду. Асаблівасці ўтварэння клічнага склону.

3-е скланенне. Гістарычныя асновы (зычны, **i**). Зычны, галосны і змешаны тыпы 3-га скланення. Сістэма склонавых канчаткаў. Сігматычны і нулявы nominativus singularis. Правіла роду назоўнікаў 3-га скланення і выключэнні. Асаблівасці скланення некаторых назоўнікаў.

4-е скланенне. Гістарычная аснова (**ŭ**). Склонавыя канчаткі. Род назоўнікаў 4-га скланення і выключэнні. Асаблівасці скланення некаторых назоўнікаў (*domus*).

5-е скланенне. Гістарычная аснова (**ē**). Склонавыя канчаткі. Род назоўнікаў 5-га . Асаблівасці 5-га скланення.

Супастаўляльны аналіз усіх пяці скланенняў. Лацінскія скланенні як адзіная сістэма, што ўзыходзіць да перыяду індаеўрапейскага моўнага стану; параўнанне з сістэмай скланення ў старажытнагрэчаскай, старaславянскай і беларускай мовах.

Прыметнік

Сістэма прыметнікаў у лацінскай мове.

Прыметнікі 1–2-га скланення.

Прыметнікі 3-га скланення. Тыпы прыметнікаў трэцяга скланення ў залежнасці ад колькасці радавых канчаткаў у nominativus singularis. Скланенне прыметнікаў і некаторыя асаблівасці.

Ступені параўнання прыметнікаў. Спосабы ўтварэння ступеняў параўнання: суфіксальныя і апісальныя (аналітычныя). Скланенне прыметнікаў у вышэйшай і найвышэйшай ступені. Суплетыўныя ступені параўнання. Абсалютнае і адноснае значэнне ступеняў параўнання ў лацінскай мове.

Займеннікі

Асабовыя займеннікі. Суплетыўнасць склонавых формаў асабовых займеннікаў. Параўнанне з іншымі індаеўрапейскімі мовамі.

Зваротны займеннік і правілы яго ўжывання; супадзенне формаў адзіночнага і множнага ліку.

Постпазіцыя прыназоўніка *cum* у спалучэнні з асабовымі і зваротным займеннікамі.

Прыналежныя займеннікі і іх скланенне. Правілы ўжывання прыналежных займеннікаў.

Указальныя займеннікі і іх скланенне. Ужыванне ўказальных займеннікаў у значэнні асабовых займеннікаў трэцяй асобы. Суадносныя значэнні ўказальных займеннікаў.

Пытальныя і адносныя займеннікі і іх скланенне.

Адмоўныя займеннікі, іх структура (складовыя часткі) і скланенне.

Неазначальныя займеннікі, асаблівасці іх утварэння і скланення.

Займеннікавыя прыметнікі. Асаблівасці іх скланення.

Займеннікі як найбольш устойлівы пласт лексікі індаеўрапейскіх моў. Генетычная роднасць займеннікаў у лацінскай, стараславянскай, старажытнагрэчаскай і беларускай мовах.

Прыслоўі

Невытворныя прыслоўі. Спосабы ўтварэння прыслоўяў ад прыметнікаў 1–2-га і 3-га скланення. Ужыванне ў якасці прыслоўяў застылых склонавых формаў назоўнікаў і прыметнікаў. Ступені параўнання прыслоўяў.

Лічэбнікі

Катэгорыі лічэбнікаў: колькасныя, парадкавыя, раздзяляльныя, лічэбнікі-прыслоўі. Скланенне лічэбнікаў. Ужыванне склонавых формаў імён пры колькасных лічэбніках у лацінскай мове. Дапасаванне складаных парадкавых лічэбнікаў да назоўнікаў. Скланенне лічэбнікаў *unus*, *duo*, *tres* і *milia*. Генетычная блізкасць лічэбнікаў у шэрагу індаеўрапейскіх моў. Рымскія лічбы.

Дзеяслоў

Граматычныя катэгорыі дзеяслова: асоба, лік, час, лад, стан. Асноўныя формы дзеяслова і тры дзеяслоўныя асновы. Вызначэнне спражэння дзеясловаў па канцавым гуку асновы інфекта. Супрацьпастаўленне асноў перфекта і інфекта і іх трывальнае значэнне. Паходжанне лацінскага перфекта ад старажытных індаеўрапейскіх формаў перфекта і аорыста. Асабовыя і неасабовыя формы дзеяслова.

Сістэма інфекта. Асабовыя формы praesens, imperfectum, futurum I y indicativus і conjunctivus незалежнага і залежнага стану. Асабовыя канчаткі незалежнага і залежнага стану. Утварэнне формаў imperativus у praesens і futurum. Выказванне забароны.

Сістэма перфекта. Асабовыя формы perfectum, plusquamperfectum, futurum II y indicativus і conjunctivus незалежнага стану. Асабовыя канчаткі незалежнага стану перфекта.

Аналітычныя формы залежнага стану ў сістэме перфекта і іх супастаўленне з формамі залежнага стану ў стараславянскай і беларускай мовах.

Неасабовыя формы дзеяслова. Утварэнне і значэнне participium praesentis activi, participium perfecti passivi, participium futuri activi. Сістэма інфінітываў лацінскага дзеяслова. Аддзеяслоўны назоўнік (герундый) і аддзеяслоўны прыметнік (герундыў), іх скланенне. Супін I і супін II. Генетычная роднасць лацінскага і стараславянскага супіна.

Апісальнае спражэнне незалежнага і залежнага стану.

Адкладальныя і паўадкладальныя дзеясловы.

Няправільныя дзеясловы. *Esse* і вытворныя ад яго; гістарычная роднасць дзеяслова *быць* у індаеўрапейскіх мовах. Дзеясловы *volo*, *nolo*, *malo*; *fero* і вытворныя ад яго; *eo* і вытворныя ад яго; *fio*.

Прыназоўнікі

Прыназоўнікі, іх ужыванне са склонамі (accusativus, ablativus). Постпазітыўнае ўжыванне прыназоўнікаў з genetivus. Постпазітыўнае зліццё прыназоўніка *cum* з займеннікамі.

Злучнікі

Злучнікі злучальныя (злучальныя, раздзяляльныя, супраціўныя, заключныя) і падпарадкавальныя.

Адмоўі. Пытальныя часціцы. Выклічнікі

Адмоўі. Пытальныя часціцы. Выклічнікі.

СІНТАКСІС

Просты сказ

Дзейнік і выказнік. Спосабы іх выразу. Асабовыя займеннікі ў ролі дзейніка ў лацінскай мове. Просты і састаўны выказнік. Асаблівасці дапасавання іменнай часткі выказніка да дзейніка. Выпадкі дапасавання па сэнсе. Адмоўная канструкцыя. Незалежная і залежная канструкцыі.

Парадак слоў у сказе ў супастаўленні з беларускай і іншымі славянскімі мовамі.

Сінтаксічныя функцыі склонаў

Nominativus – склон дзейніка і іменнай часткі выказніка. Nominativus duplex.

Vocativus – склон звароту. Рэлікты клічнага склону ў беларускай і іншых славянскіх мовах.

Genetivus – склон недапасаванага азначэння і ўскоснага дапаўнення. Genetivus possessivus, subjectivus, objectivus, partitivus, characteristicus, qualitatis.

Dativus – склон ускоснага дапаўнення. Dativus commodi/incommodi, possessivus, finalis, duplex.

Accusativus – склон прамога дапаўнення. Accusativus duplex, limitationis, exclamationis, adverbialis, Graecus.

Ablativus – сінкрэтычны склон, які аб’яднаў функцыі індаеўрапейскіх аддзяляльнага, інструментальнага і меснага склонаў. Ablativus separationis, temporis, loci, auctoris, comparationis, instrumenti, causae, originis, qualitatis, modi.

Беспрыназоўнікавае ўжыванне назваў гарадоў у значэнні ablativus separationis, loci і accusativus extentionis.

Адрозненні ў склонавым кіраванні дзеясловаў аднаго значэння ў лацінскай і беларускай мовах.

Сінтаксіс дзеяслова

Сінтаксічныя функцыі інфінітыва, яго субстантывацыя. Infinitivus historicus.

Сінтаксічныя звароты accusativus cum infinitivo, nominativus cum infinitivo. Часавыя значэнні інфінітыва ў інфінітыўных зваротах.

Значэнні кан'юнктыва ў незалежным сказе: conjunctivus hortativus, jussivus, optativus, prohibitivus, potentialis, dubitativus.

Герундый. Ужыванне склонаў герундыя.

Герундыў у значэнні азначэння і ў значэнні іменнай часткі выказніка. Асабовая і безасабовая канструкцыя з герундывам.

Дзеепрыметнікі. Дзеепрыметнікі ў функцыі азначэння (participium attributivum) і ў прэдыкатыўнай функцыі (participium praedicativum). Ablativus absolutus, яго значэнне і спосабы перакладу. Параўнанне з genetivus absolutus у старажытнагрэчаскай мове і давальным самастойным у стараславянскай і старабеларускай мовах.

Ужыванне supinum I і supinum II.

Сінтаксіс складанага сказа

Даданыя сказы з выказнікам у індыкатыве і кан'юнктыве. Значэнне лацінскага кан'юнктыва ў даданых сказах. Правіла паслядоўнасці часоў (consecutio temporum). Тыпы даданых сказаў: ускоснае пытанне, даданыя часу са злучнікам cum temporale, cum historicum, са злучнікамі postquam, ubi, ubi primum і інш., даданыя мэты (ut, ne finale), дапаўняльныя (ut, ne objectivum), выніку (ut consecutivum), прычыны – са злучнікамі quod, quia, quoniam і cum causale, даданыя ўступальныя (cum concessivum і іншыя злучнікі), умоўныя сказы рэальнага, патэнцыйнага і ірэальнага віду. Attractio modi. Ускосная мова.

СЛОВАЎТВАРЭННЕ

Найбольш ужывальныя лацінскія суфіксы і прэфіксы. Прадуктыўнасць некаторых з іх у беларускай мове. Прыназоўнікавыя і непрыназоўнікавыя прэфіксы. Змена каранёвай галоснай у прэфіксальных дзеясловах. Асіміляцыя апошніх гукаў прэфіксаў з пачатковымі гукамі кораня.

Інтэрнацыянальныя афіксы. (Словаўтварэнне вывучаецца падчас азнаямлення з граматычным ладам мовы.)

ЛЕКСІКА

Лексічнае багацце лацінскай мовы. Практычныя прыёмы працы са слоўнікам. Лацінскія запазычанні ў беларускай і заходнееўрапейскіх мовах. (Лексіка вывучаецца падчас азнаямлення з граматычным ладам мовы.)

АСНОВЫ РЫМСКАГА ВЕРШАСКЛАДАННЯ

Чаргаванне працяглых і кароткіх складоў – асноўны прынцып рымскага вершаскладання. Элізія. Асноўныя віды стоп: ямб, дактыль, спандэй, трахей. Некаторыя вершаваныя памеры і строфы (гекзаметр, элегічны дыстых, ямбічны трыметр і інш.). Цэзура. Сучаснае чытанне лацінскіх вершаў і пераклад памерам арыгінала.

МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ ЧЫТАННЯ

Пры праходжанні элементарнага курсу граматыкі чытаюцца асобныя фразы, у лік якіх уваходзяць сентэнцыі, прыказкі, цытаты са старажытных аўтараў, што ўяўляюць пазнавальную цікавасць. Таксама вывучаюцца звязныя тэксты гістарычнага і міфалагічнага зместу. Чытанне тэксту суправаджаецца каментарыямі граматычнага, стылістычнага і рэальнага характару.

III. ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫЯ КАРТЫ

А. ВОЧНАЯ ФОРМА АТРЫМАННЯ АДУКАЦЫІ

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін					Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Іншае		

II семестр

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	**УВОДЗІНЫ. ФАНЕТЫКА І ГРАФІКА**		**2**					
1.1.	Занятак 1. Гісторыя лацінскай мовы. Фанетыка і графіка Месца лацінскай мовы ў індаеўрапейскай моўнай сям'і. Перыядызацыя гісторыі лацінскай мовы. Роля лацінскай мовы ў еўрапейскай культуры. Фармаванне лацінскага алфавіту. Фанетычны лад лацінскай мовы. Галосныя. Зычныя. Складападзел. Колькасць склада. Правілы націску		2					Вуснае апытанне
2.	**МАРФАЛОГІЯ. СІНТАКСІС. СЛОВАЎТВАРЭННЕ. ЛЕКСІКА. АСНОВЫ РЫМСКАГА ВЕРШАСКЛАДАННЯ**		**58**				**16**	
2.1.	Занятак 2. Назоўнік. 1-е скланенне назоўнікаў. Прыназоўнік. Спражэнне дзеяслова *sum* у цяперашнім часе абвеснага ладу Граматычны лад лацінскай мовы. Граматычныя катэгорыі назоўнікаў. Звесткі пра скланенне. 1-е скланенне назоўнікаў. Praesens indicativi дзеяслова *sum, fui, –, esse*		2					Вуснае апытанне

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.2.	Занятак 3. Дзеяслоў. Praesens indicativi activi. Infinitivus praesentis activi Граматычныя катэгорыі дзеяслова. Чатыры спражэнні лацінскага дзеяслова. Infinitivus praesentis activi. Асабовыя канчаткі незалежнага стану. Praesens indicativi activi дзеясловаў I, II, IIIа, IIIб, IV спражэнняў.		2					Вуснае апытанне
2.3.	Занятак 4. КСР. Imperativus praesentis activi. Выказванне забароны Утварэнне imperativus praesentis activi. Выказванне забароны						2	Пісьмовае апытанне
2.4.	Занятак 5. 2-е скланенне назоўнікаў Гістарычная аснова назоўнікаў 2-га скланення. Сістэма склонавых канчаткаў, род. Асаблівасці скланення ніякага роду. Утварэнне vocativus singularis. Іншыя асаблівасці 2-га скланення		2					Вуснае апытанне
2.5.	Занятак 6. Прыметнікі 1–2-га скланення. Прыналежныя займеннікі Прыметнікі I групы. Прыналежныя займеннікі. Дапасаванне		2					Вуснае апытанне
2.6.	Занятак 7. Асабовыя займеннікі. Зваротны займеннік. Указальныя займеннікі. Займеннікавыя прыметнікі. Дзеясловы, утвораныя ад дзеяслова *sum* Скланенне асабовых і зваротнага займеннікаў. Суплетыўнасць формаў. Genetivus partitivus. Постпазітыўнае ўжыванне прыназоўніка *cum*. Указальныя займеннікі *is*, *ea*, *id*; *ille*, *illa*, *illud*; *iste*, *ista*, *istud*: скланенне, ужыванне, пераклад. Займеннікавыя прыметнікі: скланенне, ужыванне. Praesens indicativi дзеясловаў, утвораных ад *sum*		2					Вуснае апытанне
2.7.	Занятак 8. Praesens indicativi passivi. Infinitivus praesentis passivi. Незалежная і залежная канструкцыі Асабовыя канчаткі залежнага стану сістэмы інфекта. Praesens indicativi passivi. Сінтаксіс залежнай канструкцыі. Ablativus auctoris. Ablativus instrumenti		2					Вуснае апытанне
2.8.	Занятак 9. Imperfectum indicativi activi et passivi Imperfectum indicativi activi et passivi правільных дзеясловаў. Imperfectum indicativi дзеяслова *sum* і вытворных ад яго		2					Вуснае апытанне
2.9.	Занятак 10. Futurum I indicativi activi et passivi Futurum I indicativi activi et passivi правільных дзеясловаў. Futurum I indicativi дзеяслова *sum* і вытворных ад яго		2					Вуснае апытанне
2.10.	Занятак 11. 3-е скланенне назоўнікаў Гістарычная аснова назоўнікаў 3-га скланення. Тыпы 3-га скланення назоўнікаў: зычны, галосны, змешаны. Сістэма склонавых канчаткаў. Правіла роду і выключэнні з яго. Утварэнне nominativus singularis		2					Вуснае апытанне

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.11.	Занятак 12. КСР. Асаблівасці назоўнікаў 3-га скланення Асаблівасці назоўнікаў 3-га скланення						2	Пісьмовае апытанне
2.12.	Занятак 13. Прыметнікі 3-га скланення Прыметнікі II групы. Прыметнікі трох канчаткаў. Прыметнікі двух канчаткаў. Прыметнікі аднаго канчатка		2					Вуснае апытанне
2.13.	Занятак 14. Асноўныя формы дзеяслова. Perfectum indicativi activi Асноўныя формы дзеяслова. Тры асновы дзеяслова. Стандартныя і нестандартныя дзеясловы. Сістэма перфекта. Асабовыя канчаткі незалежнага стану перфекта. Perfectum indicativi activi. Асноўныя формы дзеяслова *sum* і вытворных ад яго		2					Вуснае апытанне
2.14.	Занятак 15. Plusquamperfectum indicativi activi. Futurum II indicativi activi Plusquamperfectum indicativi activi. Futurum II indicativi activi		2					Вуснае апытанне
2.15.	Занятак 16. Дзеепрыметнікі Participium praesentis activi, participium perfecti passivi, participium futuri activi: утварэнне, скланенне, ужыванне. Conjugatio periphrastica activa		2					Вуснае апытанне
2.16.	Занятак 17. КСР. Perfectum indicativi passivi. Plusquamperfectum indicativi passivi. Futurum II indicativi passivi Утварэнне аналітычных формаў залежнага стану. Perfectum indicativi passivi. Plusquamperfectum indicativi passivi. Futurum II indicativi passivi						2	Пісьмовае апытанне
2.17.	Занятак 18. КСР. 4-е скланенне назоўнікаў. 5-е скланенне назоўнікаў 4-е скланенне назоўнікаў: гістарычная аснова, род, сістэма склонавых канчаткаў. 5-е скланенне назоўнікаў: гістарычная аснова, род, сістэма склонавых канчаткаў. Асаблівасці скланення і ўжыванні некаторых назоўнікаў						2	Пісьмовае апытанне
2.18.	Занятак 19. Выніковая кантрольная работа		2					Пісьмовае апытанне

III семестр

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.19.	Занятак 1. Лічэбнік Колькасныя, парадкавыя, раздзяляльныя, лічэбнікі-прыслоўі. Скланенне лічэбнікаў. Ужыванне склонавых формаў імён пры колькасных лічэбніках. Дапасаванне лічэбнікаў да назоўнікаў		2					Вуснае апытанне
2.20.	Занятак 2. КСР. Указальныя, адносныя, адмоўныя, няпэўныя займеннікі Указальныя, адносныя, адмоўныя, няпэўныя займеннікі						2	Пісьмовае апытанне

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.21.	Занятак 3. Ступені параўнання Ступені параўнання прыметнікаў: gradus comparativus, gradus superlativus. Сінтаксіс склонаў пры ступенях параўнання: ablativus comparationis, genetivus partitivus. Суплетыўныя ступені параўнання. Прыслоўі. Ступені параўнання прыслоўяў		2					Вуснае апытанне
2.22.	Занятак 4. Зварот accusativus cum infinitivo Infinitivi. Accusativus cum infinitivo		2					Вуснае апытанне
2.23.	Занятак 5. Адмысловы выпадак звароту accusativus cum infinitivo Адмысловы выпадак звароту accusativus cum infinitivo		2					Вуснае апытанне
2.24.	Занятак 6. Зварот nominativus cum infinitivo Nominativus cum infinitivo. Ужыванне займеннікаў у якасці лагічнага дзейніка		2					Вуснае апытанне
2.25.	Занятак 7. Зварот ablativus absolutus Кампаненты звароту ablativus absolutus. Спосабы перакладу звароту ablativus absolutus		2					Вуснае апытанне
2.26.	Занятак 8. Адмысловы выпадак звароту ablativus absolutus Адмысловы выпадак звароту ablativus absolutus		2					Вуснае апытанне
2.27.	Занятак 9. КСР. Адкладальныя і паўадкладальныя дзеясловы Адкладальныя дзеясловы. Паўадкладальныя дзеясловы						2	Пісьмовае апытанне
2.28.	Занятак 10. Conjunctivus у незалежным сказе Кан’юнктыў: агульная характарыстыка. Praesens conjunctivi. Imperfectum conjunctivi. Значэнні conjunctivus у незалежным сказе		2					Вуснае апытанне
2.29.	Занятак 11. Даданыя сказы з *ut* Даданыя сказы мэты. Даданыя сказы дапаўняльныя. Даданыя сказы выніку. Ужыванне часавых форм		2					Вуснае апытанне
2.30.	Занятак 12. Ускоснае пытанне Perfectum conjunctivi. Plusquamperfectum conjunctivi. Consecutio temporum. Ускоснае пытанне		2					Вуснае апытанне
2.31.	Занятак 13. Даданыя сказы з *cum* Даданыя сказы часу. Даданыя сказы прычыны		2					Вуснае апытанне
2.32.	Занятак 14. Даданыя сказы з *si* Даданыя сказы ўмовы. Casus realis. Casus potentialis. Casus irrealis		2					Вуснае апытанне
2.33.	Занятак 15. КСР. Няправільныя дзеясловы Няправільныя дзеясловы						2	Пісьмовае апытанне
2.34.	Занятак 16. Даданыя сказы ўступальныя Даданыя сказы ўступальныя		2					Вуснае апытанне

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.35.	Занятак 17. Герундый. Герундыў Утварэнне і ўжыванне gerundium. Утварэнне і ўжыванне gerundivum. Conjugatio periphrastica passiva		2					Вуснае апытанне
2.36.	Занятак 18. КСР. Чытанне аўтарскіх тэкстаў Цэзар. «Нататкі пра Гальскую вайну». М. Гусоўскі. «Песня пра зубра»						2	Пісьмовае апытанне
2.37.	Занятак 19. Выніковая кантрольная работа		2					Пісьмовае апытанне

Б. ЗАВОЧНАЯ ФОРМА АТРЫМАННЯ АДУКАЦЫІ

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін					Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Іншае		

III семестр

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	**УВОДЗІНЫ. ФАНЕТЫКА І ГРАФІКА**		**2**					
1.1.	Занятак 1. Гісторыя лацінскай мовы. Фанетыка і графіка Месца лацінскай мовы ў індаеўрапейскай моўнай сям'і. Перыядызацыя гісторыі лацінскай мовы. Роля лацінскай мовы ў еўрапейскай культуры. Фармаванне лацінскага алфавіту. Фанетычны лад лацінскай мовы. Галосныя. Зычныя. Складападзел. Колькасць склада. Правілы націску		2					Вуснае апытанне

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.	**МАРФАЛОГІЯ. СІНТАКСІС. СЛОВАЎТВАРЭННЕ. ЛЕКСІКА. АСНОВЫ РЫМСКАГА ВЕРШАСКЛАДАННЯ**		**18**					
2.1.	Занятак 2. Назоўнік. 1, 2, 3, 4, 5-е скланенне назоўнікаў. Прыназоўнік Граматычны лад лацінскай мовы. Граматычныя катэгорыі назоўнікаў. Звесткі пра скланенне. 1-е скланенне назоўнікаў. 2-е скланенне назоўнікаў. 3-е скланенне назоўнікаў. Тыпы 3-га скланення назоўнікаў: зычны, галосны, змешаны.. Правіла роду і выключэнні з яго. Утварэнне nominativus singularis. Асаблівасці назоўнікаў 3-га скланення. 4-е скланенне назоўнікаў. 5-е скланенне назоўнікаў. Асаблівасці скланення і ўжыванні некаторых назоўнікаў		2					Вуснае апытанне

IV семестр

2.2.	Занятак 1. Прыметнік. Ступені параўнання. Займеннікі. Лічэбнікі Прыметнікі I групы. Прыметнікі II групы. Прыметнікі трох канчаткаў. Прыметнікі двух канчаткаў. Прыметнікі аднаго канчатка. Дапасаванне. Ступені параўнання прыметнікаў. Сінтаксіс склонаў пры ступенях параўнання. Прыслоўі. Ступені параўнання прыслоўяў. Скланенне займеннікаў. Лічэбнікі. Скланенне лічэбнікаў. Дапасаванне лічэбнікаў да назоўнікаў		2					Вуснае апытанне
2.3.	Занятак 2. Дзеяслоў. Усе часы indicativus. Imperativus praesentis. Infinitivus praesentis. Participia Граматычныя катэгорыі. Чатыры спражэнні. Асноўныя формы. Тры асновы. Стандартныя і нестандартныя дзеясловы. Асабовыя канчаткі. Infinitivus praesentis. Praesens, imperfectum, futurum I, perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi. Participium praesentis activi, perfecti passivi, futuri activi. Conjugatio periphrastica activa. Imperativus praesentis. Выказванне забароны. Дзеясловы, утвораныя ад *sum*. Сінтаксіс залежнай канструкцыі. Ablativus auctoris. Ablativus instrumenti.		2					Вуснае апытанне

V семестр

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.4.	Занятак 1. Infinitivi. Зварот accusativus/nominativus cum infinitivo Infinitivi. Accusativus cum infinitivo. Адмысловы выпадак звароту accusativus cum infinitivo. Nominativus cum infinitivo. Ужыванне займеннікаў у якасці лагічнага дзейніка		2					Вуснае апытанне

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.5.	Занятак 2. Зварот ablativus absolutus. Адкладальныя і паўадкладальныя дзеясловы Кампаненты звароту ablativus absolutus. Спосабы перакладу звароту ablativus absolutus. Адмысловы выпадак звароту ablativus absolutus. Адкладальныя дзеясловы. Паўадкладальныя дзеясловы		2					Вуснае апытанне
2.6.	Занятак 3. Conjunctivus у незалежным сказе Кан'юнктыў: агульная характарыстыка. Praesens conjunctivi. Imperfectum conjunctivi. Perfectum conjunctivi. Plusquamperfectum conjunctivi. Conjunctivus у незалежным сказе		2					Вуснае апытанне
2.7.	Занятак 4. Conjunctivus у даданых сказах. Даданыя сказы з *ut*. Даданыя сказы з *cum* Даданыя сказы мэты. Даданыя сказы дапаўняльныя. Даданыя сказы выніку. Даданыя сказы часу. Даданыя сказы прычыны. Даданыя сказы ўступальныя		2					Вуснае апытанне
2.8.	Занятак 5. Ускоснае пытанне. Даданыя сказы з *si* Даданыя сказы ўмовы. Casus realis. Casus potentialis. Casus irrealis. Consecutio temporum. Ускоснае пытанне		2					Вуснае апытанне
2.9.	Занятак 6. Герундый. Герундыў. Няправільныя дзеясловы Утварэнне і ўжыванне gerundium. Утварэнне і ўжыванне gerundivum. Conjugatio periphrastica passiva. Няправільныя дзеясловы		2					Вуснае апытанне

В. ЗАВОЧНАЯ ФОРМА АТРЫМАННЯ АДУКАЦЫІ (НА БАЗЕ ССА)

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін					Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Іншае		

VII семестр

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	**УВОДЗІНЫ. ФАНЕТЫКА І ГРАФІКА**		**2**					
1.1.	Занятак 1. Уступная лекцыя. Фанетыка і графіка Месца лацінскай мовы ў індаеўрапейскай моўнай сям'і. Перыядызацыя гісторыі лацінскай мовы. Роля лацінскай мовы ў еўрапейскай культуры. Фармаванне лацінскага алфавіту. Фанетычны лад лацінскай мовы. Галосныя. Зычныя. Складападзел. Колькасць склада. Правілы націску		2					Вуснае апытанне
2.	**МАРФАЛОГІЯ. СІНТАКСІС. СЛОВАЎТВАРЭННЕ. ЛЕКСІКА. АСНОВЫ РЫМСКАГА ВЕРШАСКЛАДАННЯ**		**18**					
2.1.	Занятак 2. Назоўнік. 1, 2, 3, 4, 5-е скланенне назоўнікаў. Прыназоўнік Граматычны лад лацінскай мовы. Граматычныя катэгорыі назоўнікаў. Звесткі пра скланенне. 1-е скланенне назоўнікаў. 2-е скланенне назоўнікаў. 3-е скланенне назоўнікаў. Тыпы 3-га скланення назоўнікаў: зычны, галосны, змешаны.. Правіла роду і выключэнні з яго. Утварэнне nominativus singularis. Асаблівасці назоўнікаў 3-га скланення. 4-е скланенне назоўнікаў. 5-е скланенне назоўнікаў. Асаблівасці скланення і ўжыванні некаторых назоўнікаў		2					Вуснае апытанне

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.2.	Занятак 3. Прыметнік. Ступені параўнання. Займеннікі. Лічэбнікі Прыметнікі I групы. Прыметнікі II групы. Прыметнікі трох канчаткаў. Прыметнікі двух канчаткаў. Прыметнікі аднаго канчатка. Дапасаванне. Ступені параўнання прыметнікаў. Сінтаксіс склонаў пры ступенях параўнання. Прыслоўі. Ступені параўнання прыслоўяў. Скланенне займеннікаў. Лічэбнікі. Скланенне лічэбнікаў. Дапасаванне лічэбнікаў да назоўнікаў		2					Вуснае апытанне

VIII семестр

2.3.	Занятак 1. Дзеяслоў. Усе часы indicativus. Imperativus praesentis. Infinitivus praesentis. Participia Граматычныя катэгорыі. Чатыры спражэнні. Асноўныя формы. Тры асновы. Стандартныя і нестандартныя дзеясловы. Асабовыя канчаткі. Infinitivus praesentis. Praesens, imperfectum, futurum I, perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi. Participium praesentis activi, perfecti passivi, futuri activi. Conjugatio periphrastica activa. Imperativus praesentis. Выказванне забароны. Дзеясловы, утвораныя ад *sum*. Сінтаксіс залежнай канструкцыі. Ablativus auctoris. Ablativus instrumenti.		2					Вуснае апытанне
2.4.	Занятак 2. Infinitivi. Зварот accusativus/nominativus cum infinitivo Infinitivi. Accusativus cum infinitivo. Адмысловы выпадак звароту accusativus cum infinitivo. Nominativus cum infinitivo. Ужыванне займеннікаў у якасці лагічнага дзейніка		2					Вуснае апытанне

IX семестр

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.5.	Занятак 1. Зварот ablativus absolutus. Адкладальныя і паўадкладальныя дзеясловы Кампаненты звароту ablativus absolutus. Спосабы перакладу звароту ablativus absolutus. Адмысловы выпадак звароту ablativus absolutus. Адкладальныя дзеясловы. Паўадкладальныя дзеясловы		2					Вуснае апытанне
2.6.	Занятак 2. Conjunctivus у незалежным сказе Кан’юнктыў: агульная характарыстыка. Praesens conjunctivi. Imperfectum conjunctivi. Perfectum conjunctivi. Plusquamperfectum conjunctivi. Conjunctivus у незалежным сказе		2					Вуснае апытанне
2.7.	Занятак 3. Conjunctivus у даданых сказах. Даданыя сказы з *ut*. Даданыя сказы з *cum* Даданыя сказы мэты. Даданыя сказы дапаўняльныя. Даданыя сказы выніку. Даданыя сказы часу. Даданыя сказы прычыны. Даданыя сказы ўступальныя		2					Вуснае апытанне

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.8.	Занятак 4. Ускоснае пытанне. Дадания сказы з *si* Дадания сказы ўмовы. Casus realis. Casus potentialis. Casus irrealis. Consecutio temporum. Ускоснае пытанне		2					Вуснае апытанне
2.9.	Занятак 5. Герундый. Герундыў. Няправільныя дзеясловы Утварэнне і ўжыванне gerundium. Утварэнне і ўжыванне gerundivum. Conjugatio periphrastica passiva. Няправільныя дзеясловы		2					Вуснае апытанне

IV. ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

1. Літаратура

Асноўная

1. *Шаўчэнка*, *Г. І.* Лацінская мова : вучэб. дапаможнік для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па гуманітарных спецыяльнасцях / Г. І. Шаўчэнка, А. В. Гарнік, К. А. Тананушка. – Мінск : БДУ, 2012. – 342 с.

2. *Сединина*, *Ю. А.* Латинский язык : учебно-методический комплекс : для студентов высших учебных заведений заочной формы обучения по специальностям 1-21 05 01 «Белорусская филология», 1-21 05 02 «Русская филология», 1-21 03 01 «История», 1-23 01 12 «Музейное дело и охрана историко-культурного наследия», 1-23 01 13 «Историко-архивоведение» / Ю. А. Сединина. – Минск : БГУ, 2009. – 146 с.

3. *Прыстаўка*, *Я. У.* Latina aeterna : зборнік. тэкстаў і практыкаванняў па лацінскай мове / Я. У. Прыстаўка. – Масква : Букстрим, 2013. – 72 с.

Дадатковая

4. *Гарник*, *А. В.* Латинский язык = Lingua Latina : учебник для студентов учреждений высшего образования по филологическим и историческим специальностям / А. В. Гарник, Г. И. Шевченко. – Минск : БГУ, 2012. – 263 с.

5. *Гарник*, *А. В.* Латинский язык = Lingua Latina : учебное пособие для студентов филологических и исторических специальностей учреждений, обеспечивающих получение высшего образования / А. В. Гарник, Г. И. Шевченко. – Минск : БГУ, 2004. – 246 с.

6. Учебник латинского языка / сост.: К. А. Тананушко, Н. В. Адамчик. – Минск : Харвест, 2007. – 447 с.

7. *Боровский*, *Я. М.* Учебник латинского языка : для гуманитарных факультетов университетов / Я. М. Боровский, А. В. Болдырев. – 4-е изд., доп. – Москва : «Высш. школа», 1975. – 479 с.

8. *Винничук*, *Л.* Латинский язык : самоучитель для студентов гуманитарных факультетов университетов и педагогических вузов : пер. с польского / Л. Винничук. – 2-е изд., испр. – Москва : Высш. шк., 1985. – 327 с.

9. *Козаржевский*, *А. Ч.* Учебник латинского языка : для нефилологических гуманитарных факультетов университетов / А. Ч. Козаржевский. – Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 312 с.

10. *Покровская*, *З. А.* Латинский язык : учебник для вузов / З. А. Покровская, Н. Л. Кацман. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Высш. шк., 1987. – 368 с.

11. *Попов*, *А. Н.* Латинский язык / А. Н. Попов, П. М. Шендяпин ; под ред. Д. В. Бугая. – Москва : Академический Проект, 2008. – 496 с.

Слоўнікі

12. *Дворецкий*, *И. Х.* Латинско-русский словарь : более 200 000 слов и словосочетаний / И. Х. Дворецкий. – Москва : Русский язык-Медиа, 2008. – 843 с.

13. Латинско-русский словарь / авт.-сост. К. А. Тананушко. – Минск : Харвест, 2005. – 1037 с.

14. *Петрученко*, *О. А.* Латинско-русский словарь / О. А. Петрученко. – Санкт-Петербург и др. : Лань, 2003. – 703 с.

15. Латинско-русский и русско-латинский словарь / сост.: А. В. Подосинов и др.] ; под общ. ред. А. В. Подосинова. – Москва : Флинта ; Наука, 2009. – 740 с.

16. *Бабичев*, *Н. Т.* Словарь латинских крылатых слов : 2500 единиц / Н. Т. Бабичев, Я. М. Боровский ; под ред. Я. М. Боровского. – Москва : Рус. яз., 1999. – 781 с.

17. *Сединина*, *Ю. А.* Словарь латинских дериватов в английском, немецком, французском и итальянском языках / Ю. А. Сединина, Н. В. Протасевич, Д. Н. Гомон ; под ред. Г. И. Шевченко. – Минск : БГУ, 2002. – 112 с.

18. *Шевченко*, *Г. И.* Словарь латинских дериватов в языках восточных и западных славян / Г. И. Шевченко, А. В. Гарник, А. В. Кириченко ; под ред. Г. И. Шевченко. – Минск : БГУ, 2007. – 108 с.

19. Словарь античности : пер. с нем. / сост. Й. Ирмшер в сотрудничестве с Р. Йоне ; редкол.: В. И. Кузищин (отв. ред.) и др. – Москва : Эллис Лак : Прогресс, 1994. – 704 с.

2. Электронныя рэсурсы

20. www.graecolatini.by.

21. www.graecolatini.bsu.by.

ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ КСР

Тэма «Imperativus praesentis activi. Выказванне забароны»

Тэарэтычныя пытанні

1. Як утвараецца imperatīvus praesentis actīvi?
2. Як утвараецца выказванне забароны ў форме imperatīvus praesentis actīvi?
3. Як утвараецца imperatīvus praesentis actīvi ад дзеяслова *sum*, *fui*, –, *esse*?

Практычныя заданні

1. Вызначце аснову infectum і спражэнне дзеяслова па форме infinitīvus praesentīs actīvi, утварыце imperatīvus praesentis actīvi і выказванне забароны ад наступных дзеясловаў: invitāre *запрашаць*, munīre *умацоўваць*, respondēre *адказваць*, visĕre *аглядаць*.

2. Утварыце infinitīvus praesentīs actīvi, imperatīvus praesentis actīvi i выказванне забароны ад наступных дзеясловаў: postulo, 1 *патрабаваць*; compōno, 3 *складаць*; persuadeo, 2 *угаворваць*; recipio, 3 *атрымоўваць*.

3. Перакладзіце з граматычным аналізам: Adjuvāte amīcas! Recēde a casā. Patriam defendĭte. Noli capĕre pecuniam aliam. Nolīte fugĕre vestras curas!

4. Перакладзіце з граматычным аналізам: Вер настаўніцы. Дашліце ліст сяброўкам. Не кранай ружы.

Тэма «Асаблівасці назоўнікаў 3-га скланення»

Тэарэтычныя пытанні

1. Як вызначыць скланенне назоўніка?
2. Як вызначыць аснову назоўніка?
3. Якія ёсць тыпы 3-га скланення назоўніка?
4. Якія назоўнікі маюць канчаткі –im у acc. sg., –i ў abl. sg., –ium у gen. pl.?
5. Як скланяецца назоўнік vis *f сіла*?
6. Як скланяецца назоўнік Juppiter, Jovis *m Юпітар*?
7. Як скланяецца назоўнік bos, bovis *m, f бык, карова*?

Практычныя заданні

1. Па слоўнікавай форме назоўнікаў вызначце іх скланенне і аснову: hortus, i *m сад*; gloria, ae *f слава*; carĭtas, ātis *f міласць*; ovis, is *f авечка*; genus, ĕris *n род*; murus, i *m сцяна*; labor, ōris *m праца*; rivus, i *m рака*; fons, fontis *m выток*; lumen, ĭnis *n святло*; nubes, is *f воблака*; dea, ae *f багіня*; avis, is *f птушка*.

2. Па слоўнікавай форме назоўнікаў вызначце тып 3-га скланення: serpens, entis *m, f змяя*; sermo, ōnis *f прамова*; fames, is *f голад*; mare, is *n мора*; pastor, ōris *m пастух*; panis, is *m хлеб*; dens, dentis *m зуб*; limes, ĭtis *f мяжа*; navis, is *f карабель*; hostis, is *m вораг*; draco, ōnis *m дракон*; urbs, urbis *f горад*; rete, is *n сетка*; feles, is *f кошка*; nox, noctis *f ноч*; fax, facis *f полымя*.

3. Праскланяйце назоўнікі: а) зычнага тыпу: virgo, ĭnis *f дзяўчына*; caput, ĭtis *n галава*; б) галоснага тыпу: vectīgal, ālis *n падатак*; calcar, āris *n шпора*; rete, is *n сетка*; в) змешанага тыпу: avis, is *f птушка*; mens, mentis *f розум*.

4. Адшукайце слоўнікавую форму, вызначце склон і лік назоўнікаў: sanitātis, animalium, igne, rosas, pontem, pedĭbus, duce, mentium, librum, origĭnes, oppĭda, auri, lumĭna, anĭmo, vectigāli, gratiae, flore.

5. Праскланяйце назоўнікі, улічваючы асаблівасці іх скланення: turris, is *f вежа*; secūris, is *f сякера*.

6. Вызначце склон і лік назоўнікаў: Jove, siti, Tibĕrim, vires, puppim, securĭbus, bobus, turrium, boum, tussim.

7. Перакладзіце з граматычным аналізам: Seni desunt vires, juvĕni – scientiae. Cibus famem explet, potio – sitim, vestis a frigŏre defendit. Quod licet Jovi, non licet bovi. Vim vi repellĕre licet.

8. Перакладзіце з граматычным аналізам: У старажытныя часы рымляне плавалі па Тыбру і па морах.

Тэма «Perfectum indicativi passivi. Plusquamperfectum indicativi passivi. Futurum II indicativi passivi»

Тэарэтычныя пытанні

1. Як утвараюцца формы perfectum indicatīvi passīvi?
2. Як утвараюцца формы plusquamperfectum indicatīvi passīvi?
3. Як утвараюцца формы futūrum II indicatīvi passīvi?

Практычныя заданні

1. Утварыце формы 3-яй асобы адз. і мн. ліку perfectum indicatīvi passīvi, plusquamperfectum indicatīvi passīvi, futūrum II indicatīvi passīvi ад наступных дзеясловаў: opprĭmo, pressi, pressum, 3 *падаўляць*; interrŏgo, 1 *пытацца*.

2. Вызначце граматычную форму дзеяслова, перакладзіце на беларускую мову: jacta es, inventae sunt, erudītus erit, tradĭtum erat, data est, superāti sunt, munīta erunt, inscriptum erat.

3. Перакладзіце з граматычным аналізам: Multa bella a Romānis terrā marīque gesta sunt. Ubi epistŭlas, quae a te scriptae erunt, accepĕro, tibi statim rescrībam. Capitolium Romānum ab hostĭbus non expugnātum est, nam clamor ansĕrum a defensorĭbus audītus erat.

4. Перакладзіце з граматычным аналізам: Афіны былі зруйнаваныя Ксерксам. Я атрымаў усе лісты, якія табой былі адпраўлены.

Тэма «4-е скланенне назоўнікаў. 5-е скланенне назоўнікаў»

Тэарэтычныя пытанні

1. Які канчатак мае назоўнік 4-га скланення ў форме genetīvus singulāris?
2. Які канчатак мае назоўнік 5-га скланення ў форме genetīvus singulāris?
3. У чым асаблівасці скланення назоўніка domus, us *f дом*?
4. Якія назоўнікі 5-га скланення маюць формы ўсіх склонаў у множным ліку?
5. Якія назоўнікі 5-га скланення адносяцца да мужчынскага роду?

Практычныя заданні

1. Праскланяйце назоўнікі: manus, ūs *f рука, атрад*; dies, ēi *m дзень*.

2. Адшукайце слоўнікавую форму, вызначце склон і лік назоўнікаў: rebus, jussu, magistratuum, diērum, domo, perniciem.

3. Перакладзіце з граматычным аналізам: Homĭni quinque habent sensūs; sedes quattuor sensuum est in capĭte: visus est in ocŭlis, audītus in aurĭbus, odorātus in

narībus, gustātus in palāto et in linguā; tactus est praecipue in digĭtis. Cicĕro in libro «De re publĭcā» docet: «Est res puplĭca res popŭli».

4. Перакладзіце з граматычным аналізам: Мы маем веру і надзею на мір (genetīvus objectīvus). Сенат і магістраты кіравалі рымскай рэспублікай. Рымская рэспубліка кіравалася сенатам і магістратамі.

Тэма «Указальныя, адносныя, адмоўныя, няпэўныя займеннікі»

Тэарэтычныя пытанні

1. Якія канчаткі маюць займеннікі ў формах genetīvus singulāris і datīvus singulāris?
2. Пералічыце ўказальныя і адмоўныя займеннікі.
3. Дайце слоўнікавую форму адноснага займенніка.
4. Як утвараюцца і як скланяюцца няпэўныя займеннікі?

Практычныя заданні

1. Праскланяйце словазлучэнні: ista nox, quod responsum, quilĭbet civis.
2. Адшукайце слоўнікавую форму, вызначце склон і лік займеннікаў: quibus, eundem, alĭquo, eos, uniuscujusque, cuivis, hanc, iis.
3. Перакладзіце з граматычным аналізам: Democrĭtus, cui pater ingentes divitias reliquĕrat, omne fere patrimonium suum civībus donāvit. Caesar cum iis novis legionĭbus, quas in Italiā conscripsĕrat, per fines Gallōrum in Genăvam advēnit. Innumerabĭles curas secum affĕrunt libĕri, sed eīdem – innumerabilia gaudia.
4. Перакладзіце з граматычным аналізам: Кожны любіць таго, хто робіць дабро. Які-небудзь талент ёсць у кожнага чалавека.

Тэма «Адкладальныя і паўадкладальныя дзеясловы»

Тэарэтычныя пытанні

1. Форму якога стану і якое значэнне маюць адкладальныя дзеясловы?
2. Як выглядае слоўнікавая форма адкладальнага дзеяслова? Прывядзіце прыклады на кожнае спражэнне.
3. Як могуць выглядаць слоўнікавыя формы паўадкладальных дзеясловаў? Прывядзіце прыклады.

Практычныя заданні

1. Утварыце формы 3-яй асобы адзіночнага ліку ўсіх часоў сістэмы infectum і сістэмы perfectum (з перакладам на беларускую мову) ад наступных дзеясловаў: polliceor, pollicĭtus sum, ēri, 2 *абяцаць*; revertor, reverti, reverti, 3 *вяртацца*.

2. Вызначце граматычную форму дзеяслова, перакладзіце на беларускую мову: gavīsus est, prificiscentis, arbitrabātur, orta erant, consolabuntur, oblītae, uti, ausus eris.

3. Перакладзіце з граматычным аналізам: Ut arbitrātur, ita loquĭtur. Dulce et decōrum est pro patriā mori. Aristīdes nunquam mentiebātur, nemĭni assentiebātur, nisi viris bonis et probis. Ante portas est bellum: si inde non pellētur, jam intra moenia erit, et arcem et Capitolium scandet et in domos vestras vos persequētur.

4. Перакладзіце з граматычным аналізам: Вера нас суцяшае. Сонца ўзышло над Рымам. Радуйцеся кожнаму дню.

Тэма «Няправільныя дзеясловы»

Тэарэтычныя пытанні

1. Як спрагаюцца дзеясловы, утвораныя ад дзеяслова *sum*, *fui*, –, *esse*.
2. У якіх няправільных дзеясловаў ёсць чаргаванне ў аснове infectum?
3. Які дзеяслоў мае суплетыўныя формы?
4. Што такое атэматычныя формы? Прывядзіце прыклады.

Практычныя заданні

1. Вызначце граматычную форму дзеяслова, перакладзіце на беларускую мову: estis, erātis, este, sis, esset, fuissem; obesses, obsit; defuisset, deest; prodessem, prodest; potĕrit, possim, possem.

2. Вызначце граматычную форму дзеяслова, перакладзіце на беларускую мову: abībunt, referēbas, abīres, transisses, volēbam, nollet, erĭtis, deesset, potĕro, prodĕrit, maluisti, abībunt, refĕres, volam, is.

3. Перакладзіце з граматычным аналізам: Galli, cum se a Germānis defendĕre non possent, legātos ad Caesărem misērunt, qui rogārent, ut sibi auxilium ferret. Themistŏcles interrogātus, utrum Achilles esse mallet, an Homērus, respondit: «Dic ipse prius, utrum malis esse victor ludōrum Olympiōrum, an praeco, qui victōres pronuntiat».

4. Перакладзіце з граматычным аналізам: Салдаты перайшлі раку, каб выйсці на раўніну. Я не ведаю, чаго ты жадаеш, але ты можаш даведацца, чаго жадаю я.

Тэма «Чытанне аўтарскіх тэкстаў»

Тэарэтычныя пытанні

1. Біяграфічныя звесткі пра Гая Юлія Цэзара.
2. Якія падзеі апісваюцца ў «Нататках пра Гальскую вайну» Цэзара?
3. Біяграфічныя звесткі пра Мікалая Гусоўскага.
4. Якім памерам напісана «Песня пра зубра» М. Гусоўскага?
5. Якія падзеі апісваюцца ў «Песне пра зубра» М. Гусоўскага?

Практычныя заданні

1. Перакладзіце з граматычным аналізам урыўкі з «Нататак пра Гальскую вайну» Цэзара:

а) Ea, quae secūta est, hiĕme, qui fuit annus Cn. Pompeio et M. Crasso consulĭbus, Usipetes Germāni et item Tenctheri magna multitudĭne homĭnum flumen Rhenum transiērunt non longe a mari, quo Rhenus influit. Causa transeundi fuit, quod ab Suebis complūres annos exagitāti bello premebantur.

б) Britanniae pars interior ab iis incolĭtur, quos natos in insŭla ipsi memoriā prodĭtum dicunt. Maritĭma pars ab iis, qui praedae ac belli inferendi causā ex Belgio transiērunt – qui omnes fere iisdem nominĭbus civitātum appellantur, quibus orti ex civitatĭbus eo pervenērunt.

в) Ex his omnĭbus longe sunt humanissĭmi, qui Cantium incŏlunt, quae regio est maritĭma omnis, neque multum a Gallica diffĕrunt consuetudĭne. Interiōres plerīque frumenta non serunt, sed lacte et carne vivunt pellibusque sunt vestīti. omnes vero se Britanni vitro inficiunt.

2. Перакладзіце з граматычным аналізам урывак з «Песні пра зубра» М. Гусоўскага:

Ambiguae postquam subiere pencula vires,
Ut pecori praesit, praemia victor habet.
Victus abit maerens et totos exulat annos,
Migrantem sequitur femina maesta virum.

СРОДКІ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ НАВУЧАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

1. Справаздача па хатніх практычных практыкаваннях з іх вуснай абаронай.
2. Кантрольная работа.
3. Залік.
4. Экзамен.

МАТЭРЫЯЛЫ ДА ЗАЛІКУ

А. Тэарэтычныя пытанні

1. Перыядызацыя гісторыі лацінскай мовы.
2. Назоўнік. Граматычныя катэгорыі, тыпы скланення, вызначэнне тыпу скланення.
3. Прыметнік. Граматычныя катэгорыі, тыпы скланення, вызначэнне тыпу скланення.
4. Скланенне асабовых і зваротнага займеннікаў.
5. Займеннікавыя прыметнікі: скланенне, ужыванне.
6. Асноўныя формы і асновы дзеяслова.

7. Формы, якія ўтвараюцца ад асновы infectum.
8. Формы, якія ўтвараюцца ад асновы perfectum.
9. Формы, якія ўтвараюцца ад асновы supinum.
10. Дзеясловы, утвораныя ад дзеяслова sum: асаблівасці спражэння.

Б. Лацінскія крылатыя выразы

МАТЭРЫЯЛЫ ДА ЭКЗАМЕНУ

А. Тэарэтычныя пытанні

1. Назоўнік. Граматычныя катэгорыі, тыпы скланення, вызначэнне тыпу скланення.
2. Прыметнік. Граматычныя катэгорыі, тыпы скланення, вызначэнне тыпу скланення.
3. Ступені параўнання прыметнікаў. Ablativus comparationis. Genetivus partitivus.
4. Асноўныя формы і асновы дзеяслова.
5. Формы, якія ўтвараюцца ад асновы infectum.
6. Формы, якія ўтвараюцца ад асновы perfectum.
7. Формы, якія ўтвараюцца ад асновы supinum.
8. Infinitivi, іх утварэнне. Сінтаксічныя звароты accusativus cum infinitivo і nominativus cum infinitivo.
9. Participia, іх утварэнне. Сінтаксічны зварот ablativus absolutus.
10. Verba deponentia et semideponentia.
11. Gerundium: утварэнне, спосабы перакладу.
12. Gerundivum: утварэнне, функцыі ў сказе. Conjugatio periphrastica passiva.
13. Сінтаксічныя канструкцыі accusativus duplex, nominativus duplex.
14. Ablativus auctoris. Ablativus instrumenti.
15. Значэнні кан’юнктыва ў незалежным сказе.
16. Правіла паслядоўнасці часоў.
17. Тыпы дадавых сказаў.

Б. Лацінскія крылатыя выразы

В. Студэнцкі гімн «Gaudeamus» (1, 4, 5, 6-й слупкі)

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ
ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы пра змены ў вучэбнай праграме па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, што распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумара пратаколу)
1. Замежныя мовы	Кафедры замежных моў	Няма змен	Змены не патрабуюцца. Пратакол № 5 ад 25.01.2016
2. Агульнае мовазнаўства	Кафедра тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства	Няма змен	Змены не патрабуюцца. Пратакол № 5 ад 25.01.2016
3. Гісторыя замежнай літаратуры	Кафедра замежнай літаратуры	Няма змен	Змены не патрабуюцца. Пратакол № 5 ад 25.01.2016
4. Сучасная беларуская мова	Кафедра сучаснай беларускай мовы	Няма змен	Змены не патрабуюцца. Пратакол № 5 ад 25.01.2016

ДАПАЎНЕННІ І ЗМЕНЫ
ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

на _____/_____ навучальны год

№ п/п	Дапаўненні і змены	Падставы

Вучэбная праграма перагледжана і ўхвалена на пасяджэнні кафедры

_________________________________ (пратакол №____ад________201_г.)
(назва кафедры)

Загадчык кафедры

_____________________________ __________ ____________________
(вучоная ступень, вучонае званне) (подпіс) (ініцыялы, прозвішча)

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Дэкан факультэта

_____________________________ __________ ____________________
(вучоная ступень, вучонае званне) (подпіс) (ініцыялы, прозвішча)